

АВТОМАТИЗАЦІЯ АУДИТУ В УКРАЇНІ

Ускладнення проблем економіки та розвиток інформаційних технологій стали однією з основних причин змін у методиці та організації обліку, контролю й аудиту. Зміни в економіці почалися ще у 80-х роках ХХ ст., але особливо відчутними вони стали на початку третього тисячоліття. Значний обсяг даних неможливо обробити в ручному режимі, що дало поштовх автоматизованій обробці, яка, в свою чергу, впливає на формалізацію процедури здійснення аудиту.

Діяльність аудиторських фірм й аудиторів розвинених країн світу спрямована насамперед на надання консультацій з питань ведення обліку і функціонування бізнесу. У цьому відношенні вітчизняні аудитори поступаються зарубіжним колегам, які не тільки підтверджують фінансову звітність, а й надають рекомендації, пов'язані з перспективами розвитку діяльності підприємства, здійснюють прогнозування і дають оцінку ефективності господарювання. Більшість аудиторських послуг українські аудиторські фірми не надають, і вони не можуть конкурувати з іноземними фірмами. Ось чому потрібно розширювати спектр послуг та надавати їх на належному фаховому рівні. Вирішення цих питань можливе не лише в традиційному варіанті, а й за умови активного використання в практиці аудиту автоматизованих інформаційних систем і технологій.

Питанням автоматизації аудиту присвячено праці зарубіжних вчених Е. Чемберса «Комп'ютерний аудит» [10], К. Кловза «Аудит процесів електронної обробки даних» [11], Р. Вебера «Контроль та аудит інформаційних систем» [12]. Російські автори останніми роками почали приділяти більше уваги аудиту в комп'ютерному середовищі. Так, у 2004 р. за редакцією проф. В.І. Подольського видано книгу «Комп'ютерний аудит: практичний посібник» [7]. Окремі аспекти автоматизації аудиту висвітлені у працях таких вітчизняних науковців як: Ф.Ф. Бутинець [1], Я.А. Гончарук, В.С. Рудницький [2], Г.М. Яровенко [9], Л.О. Сухарева, О.О. Мігуліна [8], Л.Ф. Ларікова [6] та ін.

Найбільш ґрунтованими з наукової точки зору і прагматичного значення є рекомендації С.В. Івахненкова, які розкривають логіку комп'ютеризації аудиту [4-5].

Автоматизація аудиту є універсальним інструментом дослідження ефективності діяльності аудиторських фірм, оскільки вона дає можливість знизити трудомісткість аудиторської перевірки, паралельно до фінансового обліку впровадити елементи управлінського обліку та контролю діяль-

ності, працювати відповідно до розроблених алгоритмів, дотримуватися аудиторських і внутрішньофірмових стандартів, автоматизувати не тільки перевірку, а й реалізацію консалтингових проектів, що дозволяє через інформаційні ресурси підтримувати належний рівень конкурентоспроможності [3].

Проте, у жодній із спеціалізованих праць з автоматизації аудиту не було запропоновано цілісної концепції функціонування інформаційної системи, здатної досягти комплексного вирішення проблем автоматизації аудиторських завдань, як того потребують вимоги щодо діяльності аудитора.

У зв'язку з цим, справедливим є зауваження американського вченого Рона Вебера, автора посібника з аудиту інформаційних систем: «... щоб бути хорошим аудитором, необхідно бути кращим у бізнесі, ніж ваші клієнти. Напевне, ніколи ще аудитор так гостро не мали справи із викликом своєму професіоналізму, ніж коли вони вступили у сферу контролю та аудиту інформаційних систем»[12].

Значним недоліком організації аудиту в Україні на сучасному етапі є низький рівень технологічності, під яким розуміють методи обробки даних, що проявляється при проведенні аудиту та наданні супутніх послуг. Високий рівень технологічності властивий для великих і середніх аудиторських компаній. Єдиною можливістю скласти конкуренцію західним аудиторським компаніям є підвищення технологічності вітчизняних аудиторських фірм. Одним з перспективних напрямів розробки сучасних технологій аудиту є його комп'ютеризація [6, с. 54].

Принциповою відмінністю автоматизованого аудиту є те, що аудитор має можливість перевірити генеральну сукупність, яка формує певний тип фактів господарської діяльності, набір документів або рахунків аналітичного обліку, а не покладатися лише на вибірки [8].

До 2005 року було кілька міжнародних стандартів та положень з міжнародної практики, які регламентували методіку проведення аудиту в середовищі комп'ютерних інформаційних систем, а також вимоги до спеціальних знань аудиторів у галузі інформаційних систем, а з 2005 р. й надалі в нових редакціях МСА відбулися зміни щодо застосування інформаційних технологій. Стандарти з аудиту в умовах застосування інформаційних комп'ютерних систем вилучено, а натомість аудит де-факто розглядається як комп'ютерний [5, с. 10].

В Україні, де аудиторська діяльність регламентована Міжнародними стандартами аудиту, є необхідні розробки та упровадження інформаційних технологій у практику аудиту.

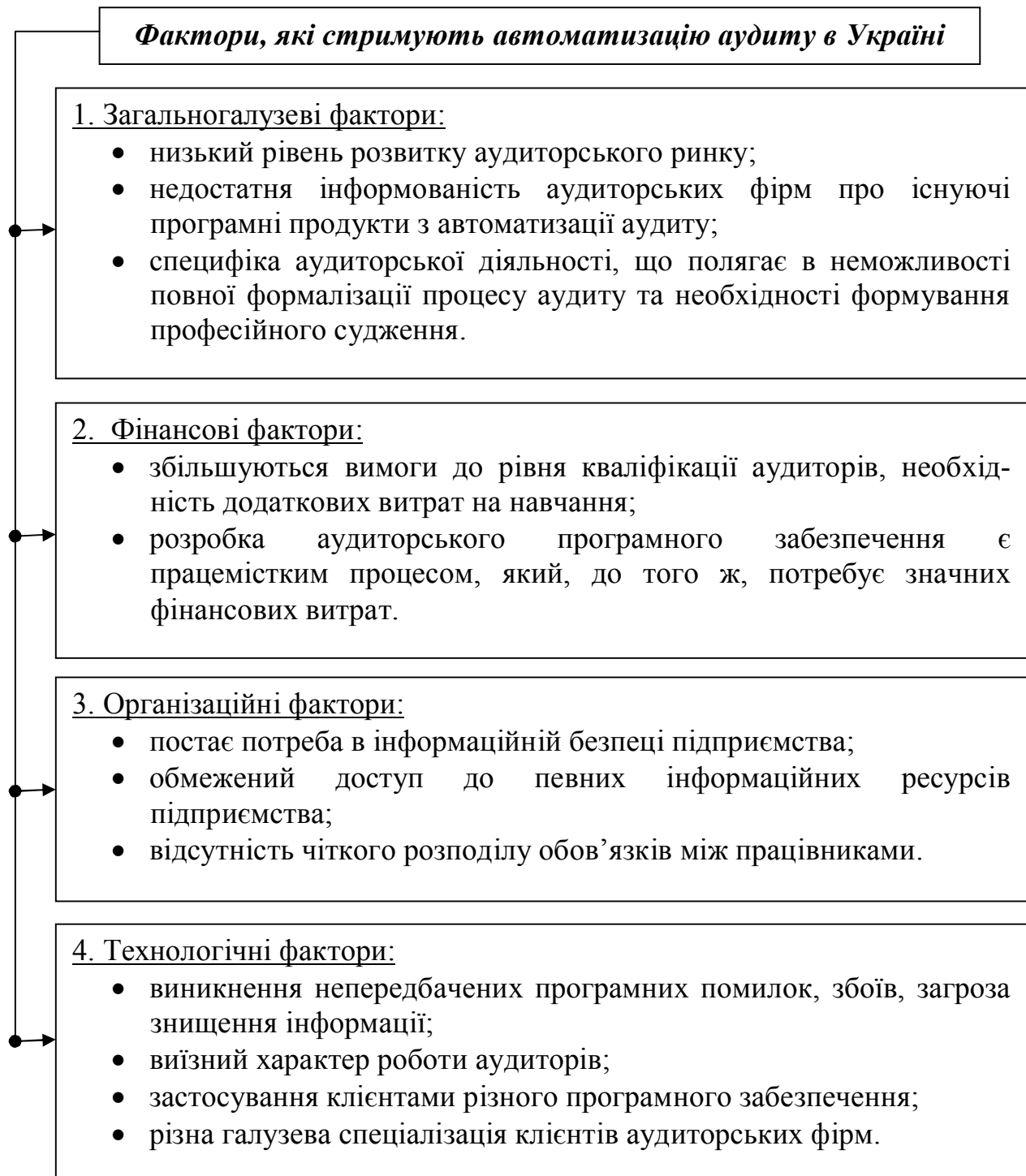
Недостатній рівень впровадження автоматизації в практику здійснення вітчизняного аудиту зумовлений дією факторів, які систематизовані на рис. 1.

Програми, які варто використовувати у процесі здійснення аудиторської діяльності, можна поділити на три рівні:

а) базовий рівень: прикладні програми загального призначення, математичні і статистичні програми, довідкові і правові системи, програми електронного документообігу;

б) середній рівень: бухгалтерські програми, аналітичні програми;

в) вищий рівень: управлінські системи і аудиторські програми.

Примітка. Сформовано автором на основі [8].

Рис. 1. Основні фактори, які стримують автоматизацію аудиторської діяльності в Україні

На рис. 2 представлені основні програмні продукти, які можуть полегшити роботу аудитора.

Рис. 2. Піраміда основних програмних продуктів, які доцільно використовувати у вітчизняній аудиторській практиці [8]

Проте жоден програмний продукт не здатний замінити роботу самого аудитора, тому що ця робота не може бути формалізованою, а спроможний лише полегшити чи скоротити процес аудіювання.

В процесі здійснення аудиту автоматизовані інформаційні системи можна застосовувати в таких напрямках:

- формування робочої документації аудитора;
- здійснення аудиторської вибірки;
- проведення математичних розрахунків;
- зберігання інформації про об'єкти аудиту;
- накопичення статистичної інформації;
- підтримка прийняття рішення;
- здійснення всіх видів аналізу;

- моделювання прогностичних показників діяльності об'єкта аудиту;
- проведення аудиторської перевірки шляхом порівняння з «еталоном», в якості якого виступають нормативи, планові дані, стандарти, норми законодавства, статистичні дані попередніх періодів, моделі формалізованих знань [9, с. 36-37].

Одним із найважливіших засобів управління розвитком інтелекту і підвищення його організованості на сучасному етапі є інформатизація суспільства, що ґрунтується насамперед на розвитку автоматизованих інформаційних технологій. Автоматизація є перспективним напрямом розвитку вітчизняного аудиту, оскільки використання автоматизованих інформаційних систем та технологій сприяє розширенню спектра аудиторських послуг, покращенню їх якості, зменшенню трудомісткості аудиту, підвищенню інтелектуалізації аудиторської роботи.

Потреби практики в наш час позбавлені якісних програмних рішень, тому існує необхідність у створенні автоматизованої інформаційної системи, що задовольняла б основні вимоги сучасного аудиту.

Використання інформаційних технологій є не тільки актуальним завданням і найважливішим фактором успішної роботи аудитора, а й необхідною умовою її виконання. Вітчизняні аудиторські фірми повинні усвідомити, що тільки якнайшвидше освоєння інформаційних технологій дозволить їм одержати необхідні конкурентні переваги в боротьбі на вітчизняних і закордонних ринках.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф.Ф. Аудит: підручник. – 3-тє вид., доп. і перероб. / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 512 с.
2. Гончарук Я.А. Аудит: навч. посіб. / Я.А. Гончарук, В.С. Рудницький. – Львів: Світ, 2002. – 296 с.
3. Закалінська К.О. Оцінка ринку засобів автоматизації аудиторської діяльності [Електронний ресурс] / К.О. Закалінська // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. – 2009. – №4. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vdnuet/econ/2009_4/26.pdf
4. Ивахненко С.В. Внедрение программного обеспечения учета и контроля: потенциальные преимущества и реальные проблемы / С.В. Ивахненко // Бухгалтерский учет и аудит. – 2007. – №2 – С. 56-62.
5. Ивахненко С.В. Комп'ютерний аудит: контрольні методики і технології: монографія / С.В. Ивахненко. – К.: Знання, 2005. – 286 с.
6. Ларікова Л.Ф. Процедури щодо створення комплексної системи автоматизації аудиту / Л.Ф. Ларікова // Аудитор України. – 2009. – №13-14. – С. 54-59.

7. Подольский В.И. Компьютерный аудит: практ. пособие / В.И. Подольский, Н.С. Щербакова, В.Л. Комисаров; под. ред. проф. В.И. Подольского. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 128 с.
8. Сухарева Л.О. Проблемні аспекти автоматизації аудиту в Україні [Електронний ресурс] / Л.О. Сухарева, О.О. Мігуліна. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2011_8_4/30.pdf
9. Яровенко Г.М. Автоматизація як перспективний напрям розвитку зовнішнього аудиту / Г.М. Яровенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 4. – С. 34-38.
10. Chambers A.D. Computer auditing / A.D. Chambers. – L.: Pitman books ltd, 1981. – 238 p.
11. Clowes K.W. EDP auditing / K.W. Clowes. – Toronto: Holt, Rinehart and Winston of Canada, Limited, 1988. – 590 p.
12. Weber R. Information systems control and audit / R. Weber. – Upper Saddle River, Prentice – Hall, Inc., 1999. – 1013 p.

Науковий керівник: д.е.н., професор Пушкар Михайло Семенович

*Пандрак Андрій,
студент групи РКм – 51*

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК: НЕОБХІДНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Перехід до ринкової економіки вимагає докорінної перебудови та удосконалення обліку. Насамперед, він повинен орієнтуватися не стільки на зовнішніх споживачів інформації, скільки на задоволення потреб апарату управління підприємством. Тобто важливим є формування системи управлінського обліку на підприємствах України.

Необхідність побудови управлінського обліку розглядається як у вітчизняній, так і в іноземній економічній літературі, зокрема в працях С.Ф. Голова, Ф.Ф. Бутинця, М.Г. Чумаченка, М.С.Пушкаря, І.Д. Фаріона, О.В.Лишиленка, Л.В. Нападовської, В.Г. Лінника, І.А. Белоусової, О.С. Бородкіна, Р.Ентоні, В.Б.Івашкевича, Т.П.Карпової, Е.Майера, Б.Нідлза, С.Н.Ніколаєвої, В.Ф.Палія, Ч.Т.Хорнгрена, А.Д.Шеремета, А.Яругової та інших.

В процесі свого розвитку управлінський облік пройшов складний шлях від сприйняття його як складової бухгалтерського обліку до складної інтегрованої системи, що дозволяє аналізувати та керувати діяльністю підприємства в усіх напрямках.